

Міністерство освіти і науки України

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна

Кафедра туристичного бізнесу та країнознавства

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Проректор
з науково-педагогічної роботи
Олександр ГОЛОВКО
«   »   2022 р.

Робоча програма навчальної дисципліни

Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС

рівень вищої освіти

другий (магістерський)

галузь знань

29 «Міжнародні відносини»

спеціальність

291 «Міжнародні відносини, суспільні
комунікації та регіональні студії»

освітньо-професійна програма

Міжнародні відносини та регіональні
студії: європеїстика

вид дисципліни

обов'язкова

факультет

міжнародних економічних відносин та
туристичного бізнесу

Програму рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«30» серпня 2022 року, протокол № 1

РОЗРОБНИК ПРОГРАМИ: Баранова В.В., доктор економічних наук, професор кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

Програму схвалено на засіданні кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

«29» серпня 2022 року, протокол № 1

Завідувач кафедри туристичного бізнесу та країнознавства

(підпис)

Анатолій ПАРФІНЕНКО

Програму погоджено з гарантом освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

Гарант освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика»

(підпис)

Валерія БАРАНОВА

Програму погоджено науково-методичною комісією факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

«29» серпня 2022 року, протокол № 1

Голова науково-методичної комісії факультету міжнародних економічних відносин та туристичного бізнесу

(підпис)

Лариса ГРИГОРОВА-БЕРЕНДА

ВСТУП

Програма навчальної дисципліни «Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС» складена відповідно до освітньо-професійної програми «Міжнародні відносини та регіональні студії: європеїстика» підготовки магістра спеціальності 291 «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії».

1. Опис навчальної дисципліни

1.1. Мета викладання навчальної дисципліни – формування у студентів комплексного уявлення про сутність складових економіки країни та їх характеристика; модернізаційні процеси в економіці; значення геополітичних процесів; роль регіональних організацій у міжнародній політиці та їх значення у формуванні сучасних стратегій, позицій, курсів провідних держав у вирішенні питань глобальних масштабів; набуття студентами знань щодо суті процесу європейської економічної інтеграції; основних напрямів процесу внутрішньої та зовнішньої конвергенції країн-учасниць та формування навичок ідентифікації країнових та наднаціональних моделей зближення в ЄС.

1.2. Основними завданнями вивчення дисципліни є:

- формування наступних загальних компетентностей:

ЗК 2. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями

ЗК 5. Здатність генерувати нові ідеї (креативність).

ЗК 6. Здатність працювати в міжнародному контексті.

- формування наступних фахових компетентностей:

СК 1. Здатність виявляти та аналізувати природу, динаміку, принципи організації міжнародних відносин, типи та види міжнародних акторів, сучасні тенденції розвитку світової політики.

СК 2. Здатність приймати обґрунтовані рішення щодо здійснення міжнародної та зовнішньополітичної діяльності.

СК 3. Здатність аргументувати вибір шляхів вирішення завдань професійного характеру у сфері міжнародних відносин, суспільних комунікацій та регіональних студій, критично оцінювати отримані результати та обґрунтовувати прийняті рішення.

СК 4. Здатність аналізувати глобальні процеси та їх вплив на міжнародні та суспільні відносини, політичні та суспільні системи.

СК 5. Здатність аналізувати та прогнозувати міжнародні відносини у різних контекстах, зокрема політичному, безпековому, правовому, економічному, суспільному, культурному та інформаційному.

СК 7. Здатність здійснювати прикладні аналітичні дослідження проблем міжнародних відносин та світової політики, суспільних комунікацій, регіональних студій, професійно готувати аналітичні матеріали та довідки.

СК 9. Здатність виявляти та аналізувати особливості розвитку країн та регіонів, сучасних глобальних, регіональних та локальних процесів, та місця в них України.

СК 11. Здатність аналізувати ключові політичні, соціально-економічні та культурні проблеми розвитку Європейського регіону, євроінтеграційні пріоритети України в контексті глобальних тенденцій світової політики.

1.3. Кількість кредитів – 5.

1.4. Загальна кількість годин – 150.

1.5. Характеристика навчальної дисципліни	
обов'язкова	
Денна форма навчання	Заочна (дистанційна) форма навчання
Рік підготовки	
1-й	—
Семестр	
1-й	—
Лекції	
32 год.	—
Практичні, семінарські заняття	
16 год.	—
Лабораторні заняття	
—	—
Самостійна робота	
102 год.	—
у т.ч. індивідуальні завдання	
—	—

1.6. Згідно з вимогами освітньо-професійної програми студенти повинні досягти таких результатів навчання:

РН 1. Знати та розуміти природу, джерел та напрямів еволюції міжнародних відносин, міжнародної політики, зовнішньої політики держав, стану теоретичних досліджень міжнародних відносин та світової політики.

РН 12. Формулювати задачі моделювання, створювати і досліджувати моделі об'єктів і процесів міжнародних відносин, зовнішньої політики, суспільних комунікацій та регіональних студій.

РН 15. Проводити експертний аналіз політичних систем, економік, культурних процесів європейських країн та регіонів, їх зв'язків з Україною.

2. Тематичний план навчальної дисципліни

Тема 1. Економічна система та структура світового господарства

Економіка в структурі суспільства. Система економічних законів. Методи економічних досліджень. Поняття «світове господарство» та «світова економіка». Типи економічних систем та їх характеристика. Елементи системи світової економіки. Галузева структура світового господарства. Основні пропорції розвитку світового господарства.

Стадії економічного росту національних економік. Доіндустріальна стадія розвитку світового господарства. Індустріальна стадія та її етапи. Постіндустріальна стадія.

Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір

Основні теорії та підходи до розуміння «модернізаційні процеси». Періодизація становлення теорії модернізації. Загальні характеристики модернізації. Моделі здійснення системної трансформації. Особливості і роль політичної модернізації в сучасних трансформаційних зрушеннях.

Модернізація, постмодернізація та демодернізація (неоархаїзація), як фактор виникнення транзитної, незавершеної ситуації цивілізаційних зрушень. Характеристика їх складових елементів.

Тема 3. Становлення ринкових форм господарства країн ЄС

Типи економічних систем у світі: країни з традиційною економікою, країни ринкового типу, країни з моделями змішаної економіки. Їх характеристика.

Промисловий переворот країн як чинник змін. Промисловий переворот та індустріалізація в Англії: передумови, хід, наслідки. Особливості промислового перевороту у Франції та Німеччині.

Тема 4. Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.)

Фінансово-кредитна система країн ЄС. Система економічного управління та регулювання. Внутрішні відмінності економічного розвитку країн ЄС.

Позиції нових (з 2004 р.) держав-членів в економіці ЄС: економічна та соціальна диференціація. Спільні та відмінні риси трансформаційних процесів в державах ЦСЄ. Особливості імплементації «спільного доробку» ЄС. Роль спеціальних програм адаптації до членства «Про-ексешин» та «Пост-ексешин».

Польська модель «шокової терапії» Л. Бальцеровича, наслідки її реалізації. Сучасна структура господарства Польщі, зовнішньоекономічні зв'язки. Розвиток відносин з Україною. Причини випереджаючого фінансування Європейських проєктів з боку структурних фондів ЄС та фонду Згуртування.

Угорська економічна модель «градуалізму». Структура господарства Угорщини. Проблеми зовнішнього боргу.

Особливості економік Чехії та Словаччини.

Специфіка використання новими країнами-членами структурних фондів ЄС, Фонду Згуртування та фінансових механізмів європейських ініціатив.

Проблема формування оптимальної територіальної моделі Європейського Союзу. Сутність та структура Копенгагенських критеріїв членства в ЄС.

Тема 5. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС

Чинники формування національної економіки. Населення і трудовий потенціал. Формування ринку праці та його проблеми. Науково-технічні основи економіки. Науково-технічний потенціал та історичні науково-технічні революції в країнах ЄС (Великобританія, Німеччина, Франція).

Природно-ресурсний потенціал. Економічна оцінка природних ресурсів країн ЄС (Франція, Німеччина, Швеція, Чехія, Латвія та ін.).

Тема 6. Світова валютна система і міжнародні валютно-грошові організації як чинник модернізаційних змін країни

Міжнародні валютно-кредитні відносини. Поняття валюти і валютного курсу. Еволюція світової валютної системи.

Валютна політика. Валютне законодавство. Валютне регулювання. Міжнародні валютно-кредитні інститути та їх місце на валютно-фінансовому ринку.

Тема 7. Стратегії економічного розвитку країн ЄС

«Три колони» ЄС: Європейські Спільноти, спільна зовнішня та безпекова політика, співробітництво у сферах юстиції та внутрішніх справ. Амстердамський договір 1999р. Шенгенська угода про вільне (безвізове) пересування громадян. Введення єдиної грошової одиниці ЄС – євро. Розширення єврозони. Прийняття Конституції Європейського Союзу (2004р.). Лісабонський договір про реформу Європейського Союзу (2009р.). Розширення ЄС у 1990-2000-х рр. Вимоги до кандидатів для вступу в ЄС. Основні владні інститути Європейського союзу.

Система показників рівнів розвитку країн ЄС – СНР. Валовий внутрішній продукт, валовий національний продукт, чистий національний продукт, національний дохід. Особливості економічного розвитку країн ЄС. Сучасний рівень розвитку економіки країн ЄС.

Сучасний стан економіки країн ЄС. Зовнішньоекономічні зв'язки країн. Проблема тінізації економіки.

Тема 8. Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства

Модернізація державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів. Соціальна політика країн ЄС в умовах модернізації економіки.

Модернізація фінансової системи країн Європейського Союзу як складової європейської інтеграції. Вплив тіньової економіки на економічну безпеку та модернізаційні процеси в економіці країн ЄС.

Тема 9. Розвиток інтеграційних процесів в країнах ЄС

Витоки і передумови європейської інтеграції. Ріхард Ніколас Куденгофе-Калергі. Європа після Другої світової війни: соціально-економічна та політична ситуація. Конгрес в Гаазі 1948р. і суперечка європейців і атлантистів. «План Шумана» і створення Європейської спільноти вугілля і сталі (ЄСВС). Утворення Європейської спільноти з атомної енергетики (Євроатому) та Європейського економічного співтовариства (ЄЕС).

Формування єдиної структури інститутів, що забезпечують розвиток європейської інтеграції (Європейська Комісія, Рада Європейських Спільнот, Європейський Парламент, Суд Європейських Спільнот, Європейська Рада). Початок процесу розширення ЄЕС у 1970-1980-ті рр. Підписання Єдиного Європейського Акту та його значення. Трансформація Європейських Співтовариств у Європейський Союз. Маастрихтський договір 1993р.

Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку країн ЄС

Особливості взаємодії співпраці України та ЄС. Перспективи співпраці між Україною та ЄС.

Постіндустріалізація як головна тенденція розвитку у сучасній світовій економіці. Інтернаціоналізація, глобалізація та транснаціоналізація господарської діяльності. Інтеграційні процеси в світовому господарстві. Глобальні проблеми світового господарства: екологічні виклики, міжнародна злочинність, нелегальна міграція, конфлікт цивілізацій та ін..

3. Структура навчальної дисципліни

Назви розділів і тем	Кількість годин					
	денна форма					
	усього	у тому числі				
		л	сем.з	лаб.	інд.	с.р.
<i>Тема 1.</i> Економічна система та структура світового господарства	16	4	2			10
<i>Тема 2.</i> Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір	14	2	2			10
<i>Тема 3.</i> Становлення ринкових форм господарства країн ЄС	14	2	2			10
<i>Тема 4.</i> Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.)	16	4	2			10
<i>Тема 5.</i> Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС	18	4	2			12
<i>Тема 6.</i> Світова валютна система і міжнародні валютно-грошові організації як чинник модернізаційних змін країни	12	2				10
<i>Тема 7.</i> Стратегії економічного розвитку країн ЄС	16	4	2			10
<i>Тема 8.</i> Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства	12	2				10
<i>Тема 9.</i> Розвиток інтеграційних процесів в країнах ЄС	16	4	2			10
<i>Тема 10.</i> Сучасні проблеми та перспективи розвитку країн ЄС	16	4	2			10
Усього годин	150	32	16			102

4. Теми семінарських (практичних, лабораторних) занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна система та структура світового господарства	2
2	Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір	2
3	Тема 3. Становлення ринкових форм господарства країн ЄС	2
4	Тема 4. Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.)	2
5	Тема 5. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС	2
6	Тема 7. Стратегії економічного розвитку країн ЄС	2
7	Тема 9. Розвиток інтеграційних процесів в країнах ЄС	2
8	Тема 10. Сучасні проблеми та перспективи розвитку країн ЄС	2
	Разом	16

5. Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Види, зміст самостійної роботи	Кількість годин
1	Тема 1. Економічна система та структура світового господарства: - охарактеризувати типи економічних систем. Навести приклади країн за відповідністю; - охарактеризувати стадії економічного росту національних економік; - розглянути та охарактеризувати систему національних рахунків; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
2	Тема 2. Модернізація: сутність, види, значення в сучасних трансформаційних зрушеннях та її ціннісний вимір: - охарактеризувати теорії та підходи до розуміння «модернізаційні процеси»; - охарактеризувати глобальні проблеми світового господарства (з прикладами); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
3	Тема 3. Становлення ринкових форм господарства країн ЄС: - охарактеризувати промисловий переворот Англії, Франції, Німеччини: передумови, хід, наслідки; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та	10

	виступи з вказаних питань.	
4	Тема 4. Особливості економічних моделей нових членів ЄС (з 2004 р.): - охарактеризувати модель «шокової терапії» Л. Бальцеровича; - охарактеризувати модель «градуалізму»; - виокремити та охарактеризувати проблеми формування оптимальної територіальної моделі Європейського Союзу; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
5	Тема 5. Модернізаційний потенціал та чинники його формування країн ЄС: - охарактеризувати чинники формування національної економіки країни ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - здійснити економічну оцінку природних ресурсів країни ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	12
6	Тема 6. Світова валютна система і міжнародні валютно-грошові організації як чинник модернізаційних змін країни: - охарактеризувати валютна політику, валютне законодавство, валютне регулювання країни ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - охарактеризувати міжнародні валютно-кредитні інститути сучасного світу; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
7	Тема 7. Стратегії економічного розвитку країн ЄС: - охарактеризувати можливість здійснення модернізаційних процесів (змін) в країнах ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - проаналізувати вплив тіньової економіки на економічну безпеку країн ЄС (за вибором здобувача вищої освіти); - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
8	Тема 8. Модернізація – сучасний тренд розвитку держав та суспільства: - охарактеризувати модернізаційні зміни державного управління в контексті європейських інтеграційних процесів; - охарактеризувати соціальну політику країн ЄС в умовах модернізації економіки; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
9	Тема 9. Розвиток інтеграційних процесів в країнах ЄС: - скласти порівняльну таблицю аналізу Європейської спільноти вугілля і сталі (ЄСВС) та Європейської спільноти з атомної енергетики (Євроатому), в якій розшифрувати	10

	аббревіатуру, вказати дату створення, основну мету та склад учасників; - скласти порівняльну функціональну таблицю єдиної структури інститутів, що забезпечують розвиток європейської інтеграції: Європейська Комісія, Рада Європейських Спільнот, Європейський Парламент, Суд Європейських Спільнот, Європейська Рада; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	
10	<i>Тема 10.</i> Сучасні проблеми та перспективи розвитку країн ЄС: - знайти 10 визначень терміну «глобалізація» та здійснити їх порівняльний аналіз; - визначте та охарактеризуйте глобальні цілі людства та проаналізуйте проблеми їх реалізації; - підготувати інформаційні повідомлення, презентації та виступи з вказаних питань.	10
	Разом	102

6. Індивідуальні завдання

Не передбачено навчальним планом.

7. Методи навчання

Метод навчання – це система регулятивних принципів і правил цілеспрямованої діяльності викладача та здобувача вищої освіти, які реалізуються через поєднання методичних прийомів виконання певного кола дидактичних завдань. Він забезпечує системне поєднання методів викладу й навчання. Метод викладу – це зумовлена загальним методом і дидактичним завданням система прийомів викладання. Метод навчання – це зумовлений методом викладу і досягнутим рівнем знань студента спосіб його навчально-пізнавальної діяльності, спрямований, на досягнення мети, поставленої викладачем і усвідомленої студентом, який реалізується через систему прийомів навчання.

Таким чином, методи навчання – це способи упорядкованої викладацької роботи і організації навчально-пізнавальної діяльності здобувачів вищої освіти щодо розв’язання навчально-виховних завдань.

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності: словесні, наочні і практичні (аспект передачі і сприймання навчальної інформації); індуктивні та дедуктивні (логічний аспект); репродуктивні та проблемно-пошукові (аспект мислення); самостійної діяльності та роботи під керівництвом викладача (аспект управління умінням).

2. Методи стимулювання і мотивації навчально-пізнавальної діяльності.

3. Методи контролю і самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності: усний, письмовий, лабораторно-практичний.

4. Логічні методи навчання – моделювання, абстрагування, аналізу і синтезу, формалізації, індуктивний, дедуктивний тощо.

До основних методів навчання, які використовуються під час вивчення дисципліни «Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС» відносяться:

Словесні методи навчання: лекційний метод, пояснення, інформаційне повідомлення, розповідь, бесіда, евристичні та ситуаційні завдання, дискусія, робота студентів з навчальною літературою (студент повинен бути готовим продовжити навчально-пізнавальну діяльність за межами аудиторних занять, володіти прийомами самостійного оволодіння знаннями, уміннями і навичками, вміти добувати необхідну інформацію з різноманітних джерел).

Наочні методи навчання ілюстрування (зображення, наочне пояснення); демонстрування (показ); самостійне спостереження, досліді.

8. Методи контролю

Засвоєння тем розділів (поточний контроль) здійснюється на семінарських заняттях відповідно до контрольних цілей. Основне завдання поточного контролю – перевірка рівня підготовки студентів до виконання конкретної роботи.

Поточний контроль і оцінювання результатів навчання передбачає виставлення оцінок за всіма формами проведення занять:

- контроль та оцінювання активності роботи студента під час лекційних, семінарських/практичних занять;
- контроль та оцінювання якості підготовки та розробки проектних завдань;
- контроль засвоєння теоретичного/практичного матеріалу;
- контроль та оцінювання вмінь вирішувати ситуаційні та евристичні задачі;
- контроль та оцінювання вмінь проводити дослідження та презентувати їх.

Підсумковий контроль засвоєння матеріалу здійснюється по їх завершенню на основі проведення поточної контрольної роботи за темами. Завданням контролю є оцінювання знань, умінь та практичних навичок студентів, набутих під час вивчення тем.

Семестровий підсумковий контроль проводиться відповідно до навчального плану у вигляді семестрового екзамену в терміни, встановлені графіком навчального процесу та в обсязі навчального матеріалу, визначеному даною програмою дисципліни.

Оцінка успішності студента є рейтинговою і виставляється за багатобальною шкалою з урахуванням оцінок засвоєння окремих тем.

Критерії оцінювання поточного контролю

При вивченні кожної теми проводиться поточний контроль у формі усного опитування та виступів студентів. Студент може отримати від 1 до 4 балів за кожну тему.

- усні відповіді на семінарських заняттях, розв'язування ситуаційних задач – 2 бали
- виконання творчих завдань, презентацій та виступів – 2 бали.

<i>Поточний контроль проводиться при вивченні кожної теми</i>	
3-4 бали	повне та впевнене виконання завдання, та виконання всіх видів завдань: усні відповіді на семінарських заняттях; розв'язування ситуаційних задач; виконання творчих завдань, презентацій (тестів) та виступів
1-2 бали	часткове виконання завдання, та/або виконання одного з видів завдань: усні відповіді на семінарських заняттях; розв'язування ситуаційних задач; виконання творчих завдань, презентацій (тестів) та виступів

Якщо здобувач вищої освіти з поважної причини (та у інших випадках, що не суперечать Положенню про організацію освітнього процесу в Харківському національному університеті ім. В.Н. Каразіна) був відсутнім на семінарських заняттях, то в нього є можливість отримати додаткові бали за умови виконання індивідуального завдання. Форма виконання – творче завдання на тему: «Порівняльна характеристика модернізаційних процесів двох країн ЄС (за вибором здобувача вищої освіти)». При оцінці контрольної роботи враховується ступінь розкриття теми та відображення головного змісту, глибина опрацювання відповідних тематичних джерел інформації, вміння застосовувати теоретичний матеріал для вирішення практичних проблем, логічність викладу, здатність робити висновки з проведеного дослідження, відповідність технічного оформлення зазначеним нормам, якість підсумкової співбесіди або доповіді. Оцінка дається кожному з вказаних елементів виконаної роботи. Результати виконання контрольної роботи зараховується як відповідний модуль. Загальна кількість балів за виконання дослідження – 10. Бали враховуються в підсумковий результат вивчення дисципліни.

Також, у здобувача вищої освіти є можливість отримати додаткові бали з дисципліни через прийняття участі в науковій роботі – написання тез доповідей (5 балів) на конференції різних рівнів, написання статті (10 балів) у наукові фахові видання. Зазначена можливість виконується під керівництвом викладача з даної дисципліни.

Мінімальна кількість балів поточного контролю – не менш ніж 30 балів.

Максимальна кількість балів поточного контролю – не більше ніж 60 балів.

Обов'язковою складовою частиною навчального процесу є самостійне опрацювання відповідної наукової та спеціальної літератури, виконання контрольної роботи. Передбачена самостійну роботу з підручниками, посібниками, словниками, навчальною та довідковою літературою, інформаційними ресурсами мережі Інтернет.

У разі настання / подовження дії обставин непоборної сили (в тому числі запровадження жорстких карантинних обмежень в умовах пандемії з заборонаю

відвідування ЗВО) здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС», режим доступу <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4359>

9. Схема нарахування балів

Поточний контроль та самостійна робота											Разом	Екзамен	Сума
Тема 1	Тема 2	Тема 3	Тема 4	Тема 5	Тема 6	Тема 7	Тема 8	Тема 9	Тема 10	ПТК			
4	4	4	4	4	4	4	4	4	4	20	60	40	100

ПТК – поточний тестовий контроль передбачає 20 питань, за кожну правильну відповідь надається 1 бал

Шкала оцінювання

Підсумковий семестровий контроль здійснюється під час проведення екзамену. Загальна (максимальна) кількість балів за успішне виконання екзаменаційних завдань – 40 балів. Час виконання – до 80 хвилин

Вміст екзаменаційного білета й оцінювання відповідей на екзамені:

Теоретичне питання – 10 балів

Теоретичне питання – 10 балів

Тестові питання – 20 балів

Теоретичні питання	
8-10 балів	повне та впевнене засвоєння програми курсу, знання основної і додаткової літератури, уміння аналізувати й узагальнювати матеріал, порівнювати, оцінювати, пояснювати факти на основі здобутих із різних джерел знань, користуватися науковою термінологією, а також відповісти без граматичних та стилістичних помилок, тобто передбачає виконання всіх вимог до оцінки «А»
5-7 балів	часткове засвоєння курсу, уміння логічно будувати відповідь, робити аргументовані висновки, аналізувати матеріал, виконання всіх вимог до оцінки «В/С», за наявності принципових помилок при викладенні засвоєного матеріалу або неповних висновків
1–4 бали	недостатнє висвітлення змісту теоретичних питань та недостатнє вміння застосовувати теоретичні знання для розв’язання практичних завдань. При цьому студент не вміє логічно мислити. Поставлене завдання виконане ним не повністю, тобто передбачає виконання всіх вимог до оцінки «D/E», а також, коли у студента виникають проблеми навіть з відтворенням основного матеріалу курсу

0 балів	здобувач вищої освіти не засвоїв матеріал, передбачений робочою програмою курсу
Тестові завдання передбачають 20 питань за кожну правильну відповідь надається 1 бал	

УВАГА! У разі використання заборонених джерел на екзамені здобувач вищої освіти на вимогу викладача залишає аудиторію та одержує загальну нульову оцінку (0).

Відповідно, **максимальна кількість набраних балів по вивченню дисципліни складає 100 балів.**

Сума балів за всі види навчальної діяльності протягом семестру	Оцінка за національною шкалою	
	для чотирирівневої шкали оцінювання	для дворівневої шкали оцінювання
90–100	відмінно	зараховано
70–89	добре	
50–69	задовільно	
1–49	незадовільно	не зараховано

10. Рекомендоване методичне забезпечення

Основна література

1. Гнатюк М.М. Потенціал політичної суб'єктності Європейського Союзу в сучасній системі міжнародних відносин / М.М. Гнатюк. – Житомир: Рута, 2013. – 316 с.
2. Економіка зарубіжних країн: навч. посіб. 4-е видання, перероб. та доп. / за редакцією д.е.н., проф., академіка АЕН України Ю.Г. Козака, к.е.н., доц. В.В. Ковалевського. – Київ: Центр учбової літератури, 2013. – 292 с.
3. Кузьмін О.Є., Чернобай Л. І., Босак А. О., Кізло М.В. Економіка зарубіжних країн: Навч. посіб. – Львів: Вид-во «Львівська політехніка». – 2010. – 408 с.
4. Європейський Союз: основи політики, інституційного устрою та права / Інститут європейської політики (Берлін). переклад з нім: Заповіт, 2001.
5. Європейська інтеграція та Україна / за ред. В.Є. Новицького, Т.М. Пахомової, В.І. Чужикова. Навчально-методичний посібник. – К., Кельн, 2002.
6. Чужиков В.І. Економіка зарубіжних країн: навчальний посібник. – К.: КНЕУ, 2005.
7. Філіпенко А.С. Європейська інтеграція України: поточна ситуація, завдання та пріоритети державної політики / А.С. Філіпенко, О.В. Снігир. – Київ: Національний інститут стратегічних досліджень, 2010. – 63 с.

8. Ціннісна складова модернізаційних процесів у сучасному соціумі України: кол. моногр. / [Балакірева О.М., Геєць В.М., Сіденко В.Р. та ін.]; НАН України, ДУ «Ін-т екон. та прогнозув. НАН України». – К., 2014. – 340 с.
9. Prognostication and planning of economic development: microeconomic and macroeconomic levels / Multi-authored monograph edited by J. Žukovskis, K. Shaposhnikov – Vol. 2. – Lithuania: Publishing House «Baltija Publishing», 2019. – 408 p. (Сергієнко О.А., Білоцерківський О.Б., Баранова В.В. «Фінансові технології підтримки розвитку підприємництва: аналіз і моделювання динаміки» – pp. 770-787).
10. Modern Approaches to Knowledge Management Development: collective monograph. Ljubljana School of Business – Ljubljana, Slovenia, 2020. – 541 p. (Sergienko O., Tatar M, Bilotserkivskiy O, Baranova V. «Applied aspects of proactive modeling of innovative-investment processes of complex hierarchical systems: enterprise-region-state» – pp. 147-161).
11. Baranova V., Deineko Z., Zeleniy O., Bielcheva G., Lyashenko V. Wavelet Coherence as a Tool for Studying of Economic Dynamics in Infocommunication Systems // International Scientific-Practical Conference «Problems of Infocommunications. Science and Technology «PIC S&T'2019» (Ukraine, Kyiv, 08-11 October 2019). – 2019. – pp. 336-340.
12. Valeria Baranova, Olena Orlenko, Alla Vitiuk, Natalia Yakimenko-Tereschenko, Vyacheslav Lyashenko. Information System for Decision Support in the Field of Tourism Based on the Use of Spatio-Temporal Data Analysis // International Journal of Advanced Trends in Computer Science and Engineering. – Volume 9. No. 4. – July-August 2020. – pp. 6356-6361.
13. Valeria Baranova, Olena Sergienko, Svitlana Stepurina, Vyacheslav Lyashenko. Price Environment for Gold and Silver in the Context of the Development of COVID-19 // Journal of Asian Multicultural Research for Economy and Management Study – Vol. 1 – No. 2, 2020 (page 025-032).

Допоміжна література

1. Баранова В.В. Ризики валютного ринку в оцінці економічної безпеки народного господарства (дані вейвлет аналізу) // Науковий журнал «Вісник Одеського національного університету» – 2019. – Том 24. – Вип. 1 (74). – С. 137-141.
2. Базилевич В.Д., Гражевська Н.І., Гайдай Т.В., Леоненко П.М., Нестеренко А. П. Історія економічних вчень. Навч. посіб. / К.: Знання, 2004. – 1300с.
3. Бородіна О. Принцип компліментарності в міждисциплінарних дослідженнях економіки / О. Бородіна // Економіка і прогнозування. – 2015. – № 2. – С. 47-58.

4. Бужимська К. Модернізація економіки: техно-логічно-структурний аспект / К. Бужимська // Вісник Житомирського державного технологічного університету. Серія: Економічні науки. – 2009. – № 3. – С. 214-217.
5. Історія економічних учень: навч. посіб. / П.П. Несененко, О.А. Артеменко. – Одеса: ОНЕУ: ФОП Гуляєва В.М., 2017. – 448 с.
6. Качала Т. Модернізація як необхідна умова економічної відбудови / Т. Качала // Волинського інституту економіки та менеджменту. – 2011. – № 2. – С. 163-171.
7. Киндзерский Ю. Экономическое развитие и трансформация промышленной политики в мире: уроки для Украины / Ю. Киндзерский // Экономика Украины. – 2010. – № 5. – С. 4-15.
8. Левковець О. Модернізація економіки України: зміст, умови, ризики / О. Левковець // Бізнес Інформ. – 2011. – № 10. – С. 4-9.
9. Мамалуй О.О. Про зміст механізму модернізації української економіки // Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого, 2010, № 3, с. 27-34.
10. Модернізація України. Визначення пріоритетів реформ. Проект до обговорення / [відп. ред. І. Коліушко, І. Бураковський, О. Сушко, Є. Захаров, Є. Бистрицький]; Мережа підтримки реформ. – К., 2009. – 123 с.
11. Онищенко В. Модернізація як імператив розвитку України / В. Онищенко // Економіка України. – 2011. – № 7. – С. 4-14.
12. Полтерович В. Стратегии модернизации, институты и коалиции / В. Полтерович // Вопросы экономики. – 2008. – № 4. – С. 4-24.
13. Прушківська Е.В., Карнаух І.В. Аналіз тенденцій торговельно-економічних відносин Італії з країнами світу // Економічний вісник, 2018, № 2, с. 79-94.
14. Рустамов Э. Принципы эволюционной модернизации переходных экономик / Э. Рустамов // Вопросы экономики. – 2009. – № 7. – С. 85-96.

11. Посилання на інформаційні ресурси в Інтернеті, відео-лекції, інше методичне забезпечення

1. www.worldbank.org – офіційний сайт Світового Банку
2. www.mfa.gov.ua – офіційний сайт Міністерства закордонних справ України
3. www.wto.org – офіційний сайт Світової організації торгівлі
4. www.un.org – офіційний сайт Організації об'єднаних націй (ООН)
5. http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine/index_uk.htm – офіційний сайт Представництва Європейської Комісії в Україні
6. www.ukraine-eu.mfa.gov.ua — сайт співпраці України та ЄС
7. www.me.gov.ua – офіційний сайт Міністерства розвитку економіки, торгівлі та сільського господарства України
8. www.nbuv.gov.ua – офіційний сайт Національної бібліотеки України імені В.І. Вернадського

12. Особливості навчання за денною формою в умовах подовження дії обставин непоборної сили

(в тому числі запровадження карантинних обмежень через пандемію)

В умовах дії карантинних обмежень освітній процес в університеті здійснюється за змішаною формою навчання, а саме:

- дистанційно (за затвердженим розкладом занять) на платформі Zoom проводяться всі лекційні заняття;
- дистанційно на платформі Zoom / Moodle проводяться практичні (семінарські), індивідуальні заняття та консультації, контроль самостійної роботи;
- аудиторно (за затвердженим розкладом занять) в обсязі у відсотках від відведених аудиторних годин практичних/семінарських занять за робочими начальними планами (проводяться до 30%) у навчальних групах кількістю до 20 осіб з урахуванням відповідних санітарних і протиепідемічних заходів.

Складання підсумкового семестрового контролю: в разі запровадження жорстких карантинних обмежень з заборобою відвідування ЗВО здобувачам вищої освіти денної форми навчання надається можливість (за заявою, погодженою деканом факультету) скласти екзамен в тестовій формі дистанційно на платформі Moodle в дистанційному курсі «Модернізаційні процеси в економіці країн ЄС», режим доступу <https://moodle.karazin.ua/course/view.php?id=4359>